

Pirkanmaa, VARK-alueet

348. Aimalankangas 101275

Kunta: Lempäälä

Kohde: Aimalankangas

Tyyppi: asuinpaikat; hautapaikat

Ajoitus: keskiaikainen; kivikautinen; rautakautinen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kirkkojärven rannalla sijaitseva kohde on poikkeuksellisen monipuolinen kivikaudelta keskiajalle käytetty asuinpaikka- ja kalmistoalue. Paikalta on löydetty neoliittiselle kivikaudelle ajoittuvan nuorakeraamisen kulttuurin esineellinen ruumishautaus (löytöinä vasarakirves, oikokirves ja keramiikkaa), jossa oli kehämäistä kivirakennetta. Varhaismetallikauden toiminnasta todistaa tutkittu kuoppaliesi.

Merkittävimmät löydöt ajoittuvat myöhäiselle rautakaudelle ja keskiajalle. Tuolloin alueella on ollut asutusta, pakanallinen polttokenttäkalmisto ja keskiajalla perimätiedon tuntema Vesilahden ja Lempäälä yhteinen puukirkko. Tämä kadonnut kirkonpaikka onnistuttiin paikantamaan vasta hiljattain. Kirkkomaan tutkitut hautaukset ajoittuvat 1300- ja 1400-luvuille.

VARK-perustelut:

Pitkään eri ajanjaksoilla käytetty asuin- ja hautapaikka on monipuolinen arkeologinen kohde, joka on merkittävä sekä tutkimushistorian että tutkimuspotentiaalinal kannalta.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=418010012>

349. Ali-Uotila 101295

Kunta: Urjala

Kohde: Ali-Uotila

Tyyppi: asuinpaikat; hautapaikat; kultti- ja tarinapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Rautakautinen röykkiökalmisto, jossa on 21 maasekaista röykkiötä. Kohde sijaitsee kuivatun järven pohjoisrinteellä. Tutkituista röykkiöistä (5 kpl) on löytöinä ainakin kansainvaellusajalle ajoittuvaa esineistöä (lasihelmiä, kilven kupuran paloja, miekan kenkään, rautainen paimensauvaneula, veitsiä, nuolenkärkiä). Paikalta on merkkejä myös rautakautisesta asuinpaikasta ja yksi kuppikivi.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt ja verrattain harvinainen kohdetyyppi, jolla on runsaasti tutkimuksellista potentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=887010014>

350. Ania Kränstolppa 101258

Kunta: Pirkkala

Kohde: Ania Kränstolppa
Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat
Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:
Kaksi ympäröijöistä hiilimiilua (halkaisija 6 m ja 10 m) ja 6 viljelys- tai kaskiröykkiötä (halkaisija 2–3 m), jotka sijaitsevat vanhalla niittymaalla entisten peltojen välissä. Kohde ajoittuu todennäköisesti historialliselle ajalle.

VARK-perustelut:
Hyvin säilynyt hiilimiilu- ja viljelysröykkiökohde.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=604010019>

351. Epaalan rautakauden muinaisjäännökset 100042

VARK-alueen perustelu:
Epaalan rautakauden muinaisjäännösten kokonaisuudessa on vanhemmalle tai keskiselle rautakaudelle ajoittuva asuinpaikka, hyvin säilynyt nuoremmalle rautakaudelle ajoittuva polttokenttäkalmisto ja mahdollisia röykkiöhautoja, sekä viikinkiajalle ajoittuvaa pajatoimintaa. Lähekkäiset ja hyvin säilyneet kohteet muodostavat harvinaisen kokonaisuuden.

Kunta: Pälkäne
Kohde: Hylli
Tyyppi: asuinpaikat; työ- ja valmistuspaikat
Ajoitus: rautakautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=635010007>

Kunta: Pälkäne
Kohde: Epaala Hylli 2
Tyyppi: kivrakenteet
Ajoitus: rautakautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000003219>

Kunta: Pälkäne
Kohde: Hylli 3
Tyyppi: hautapaikat
Ajoitus: rautakautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000015943>

352. Harjun hautausmaa 101372

Kunta: Tampere
Kohde: Harjun hautausmaa
Tyyppi: hautapaikat
Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Puretun Harjun kappelikirkon (1639–1858) käytöstä jäänyt, mutta yhä hoidettu hautausmaa. Hautausmaalla on Gadd-suvun hautakappeli (käytössä 1785–1854).

VARK-perustelut:

Kirkollinen muistomerkki Tampereella toimineesta 1600–1700-lukujen Harjun seurakunnasta.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000002008>

353. Haukila Koirankivi 100399

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Haukila Koirankivi

Tyyppi: asuinpaikat; hautapaikat

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen; rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja kohde, joka sisältää sekä rautakautisen asuinpaikan että todennäköisesti useamman kalmiston. Alueella sijaitsee myös Koirankiveksi kutsuttu siirtolohkare, johon liittyy myös perimätietoa palvontapaikasta. Alueelta on tehty paljon löytöjä (muun muassa pronssikoruja ja hopearahoja). Yhden kalmistoalueen pienialaisissa kaivauksissa löydettiin rautakauden ja keskiajan taitteeseen ajoittuva miekka. Pääosa kohteen löydöistä ajoittuu rautakauden lopulle viikinki- ja ristiretkiaikaan ja keskiajalle. Osalta aluetta on myös historiallisen ajan asutukseen liittyviä esinelöytöjä.

VARK-perustelut:

Laaja kohde, jossa on asuttu rautakaudelta historialliselle ajalle. Alueella on todennäköisesti myös useampia rautakauden lopun polttokenttäkalmistoja, joiden käyttö on jatkunut löytöjen perusteella ainakin osin keskiajan alkuun saakka. Kohteen ympäristö on säilynyt hyvin, ja kohteessa on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000030142>

354. Hiekkaniemi 101243

Kunta: Mänttä-Vilppula

Kohde: Hiekkaniemi

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja neoliittisen kivikauden asuinpaikka, jossa on yksi mahdollinen asumuspainanne (halkaisija 5 m) ja maanpinnalle havaittava liesikiveys. Muita merkkejä asuinpaikasta ei ole nähtävissä maan pinnalle. Asuinpaikka on osin tuhoutunut hiekanotossa, mutta säilyneet osat ovat hyvin säilyneitä.

VARK-perustelut:

Laaja ympäristölliseltä sijainniltaan tyyppilinen kivikauden asuinpaikka. Kohdetta ei ole tutkittu tarkemmin ja sillä on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=506010006>

355. Hiittiänmäki 101338

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Hiittiänmäki

Tyyppi: hautapaikat; kivirakenteet

Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja ja pitkään käytetty rautakautinen kalmisto, jossa on jäljellä 42 pääosin vielä tutkimatonta röykkiöhautaa ja mahdollinen polttokenttäkalmisto. Tutkimuksissa löydetty esineet ajoittuvat 200-luvulta 1000-luvulle jaa. Osa alueen röykkiöistä on vaikeasti havaittavia. Alueella on myös muita kivirakenteita.

VARK-perustelut:

Laaja ja poikkeuksellisen pitkään käytetty kalmistoalue, jonka vanhimmat hautaukset ovat Pirkanmaalla harvinaisia. Kohde on hyvin säilynyt myös ympäristönsä osalta ja sillä on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=908010008>

356. Ilmarisenhauta 101373

Kunta: Virrat

Kohde: Ilmarisenhauta

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: esihistoriallinen; kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja ja hyvin säilynyt esihistoriallinen pyyntikuoppakohde, joka ajoittuu mahdollisesti kivikaudelle. Vallilliset pyyntikuopat (halkaisija 3–5 m, syvyys 0,3–1 m) sijaitsevat kangasmaastossa jononmaisina riveinä.

VARK-perustelut:

Arvokas, harvinaisen laaja ja hyvin säilynyt sisämaan pyyntikuoppakohde.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000003019>

357. Jussilanhaka 101365

Kunta: Vesilahti

Kohde: Jussilanhaka

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Viimeistään 1750-luvulla syntynyt ja viimeistään 1900-luvun alussa autioitunut historiallisen ajan torpanpaikka. Hyvin säilyneessä kohteessa on ainakin kaksi rakennuksen perustusta, kellarikuoppa ja muita maanpinnalle näkyviä rakenteita.

VARK-perustelut:

Autioitunut ja hyvin säilynyt 1700-luvun lopun ja 1800-luvun torpanpaikka.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000027749>

358. Jutikkalan muinaisjäänökset 100408

VARK-alueen perustelu:

Rautakauden asuinpaikka- ja kalmistokohteiden kokonaisuus, jonka asutusjatkumo on alkanut kansainvaellus- tai merovingiajalla. Asuinpaikan keskiajalle ja uuden ajan alkuun ajoittuvat löydöt ovat myös merkittäviä. Kohteet sijaitsevat yhä nykyisin asutun kartanon tontin ympäristössä, jonka avoimena säilynyt peltomaisema mahdollistaa rautakauden lopulla asutun ympäristön hahmottamisen.

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Muuntajamäki

Tyyppi: hautapaikat; kivirakenteet

Ajoitus: rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=908010029>

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Kokkomäki

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=908010038>

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Jutikkalan kartano

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: keskiaikainen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=908010040>

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Kirsikkamäki

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=908010045>

359. Kalevankangas 101328

Kunta: Tampere

Kohde: Kalevankangas
Tyyppi: tapahtumapaikat
Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kangasmaastossa sijaitseva vuoden 1918 sisällissodan merkittävän "Kiirastorstain suurtaistelun" taistelupaikka. Tampereen valtaukseseen liittyvällä taistelupaikalla on nähtävissä ampumahautojen ja tuliasemien jäänteitä. Alueella on myös kaksi erillistä hiilimiilukohdetta.

VARK-perustelut:

Laaja vuoden 1918 sisällissodan merkittävä taistelupaikka, jolla on merkittävää tutkimuksellista potentiaalia. Kohteen ympäristö tukee sen ymmärrettävyyttä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000020982>

360. Kalkkivuori 101317

Kunta: Kangasala
Kohde: Kalkkivuori
Tyyppi: raaka-aineen hankintapaikat; työ- ja valmistuspaikat
Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen

Lyhyt kohdekuvaus:

Historiallisen ajan kalkkivilouhos ja neljä kalkkiuunin jäännöstä, jotka liitetään perimätiedossa keskiaikaisen Hämeen linnan rakennustöihin. Myös 1700-luvun kirjallisissa lähteissä puhutaan alueella sijainneesta muinaisesta kalkkivilouhoksesta, mikä viittaa todennäköisesti juuri Kalkkivuoren louhokseen. Louhitut alueet erottuvat jyrkkäreunaisina louhoksina ja pitkänomaisina kaivantoina. Pohjaltaan pyöreiden ja soikeiden kalkkiuunien pohjat ja reunat on kivetty.

VARK-perustelut:

Harvinainen ja hyvin säilynyt historiallisen ajan kalkkilouhos ja kalkin valmistuspaikka. Ympäristöltään hyvin säilynyttä kohdetta ei ole tutkittu arkeologisesti tarkemmin.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000032026>

361. Kallialan muinaisjäännökset 100432

Kunta: Sastamala
Kohde: Tyrvään vanha kirkko
Tyyppi: hautapaikat; kirkkorakenteet; kivirakenteet
Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen; rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Saarelle rakennettu keskiaikainen kivikirkko on rakennettu 1400- ja 1500-lukujen taitteen molemmin puolin. Sen ympäristössä on kellotapulien jäänteet ja hautausmaa. Kirkon lattian alta on kunnostuksissa 1960-luvulla löydetty rautakauden lopulle ja keskiajan alkuun ajoittuvaa esineistöä (1000–1200-luvut), jotka

viittaavat paikalla sijainneeseen rautakautiseen kalmistoon. Kirkon ympäristöstä on myös merkkejä rautakautisesta tai keskiaikaisesta asutuksesta ja yksi todennäköinen hautaröykkiö.

VARK-perustelut:

Rautakautisen kalmiston paikalle rakennettu keskiajan lopun kivikirkko. Paikalla on todennäköisesti sijainnut puukirkkoja ennen kivikirkon rakentamista. Kohde on maisemallisesti vaikuttava osa jo rautakaudelle periytyvää kulttuurimaisemaa.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=912000001>

362. Kaukolan-Tyrväänkylän muinaisjäännökset 100166

VARK-alueen perustelu:

Kokemaenjoen niskan rannoilla ja kahdessa saarella sijaitseva laaja ja monelle eri ajanjaksolle ajoittuva kohdekokonaisuus, joka on merkittävä erityisesti rautakautisena kalmisto- ja asuinpaikka-alueena. Suurin osa löydöistä ajoittuu rautakauden eri jaksoille (noin 500 eaa.–1150 jaa.). Alueella on asutusjatkumo rautakaudelta historialliselle ajalle.

Kunta: Sastamala

Kohde: Kaukola

Tyyppi: asuinpaikat; hautapaikat

Ajoitus: keskiaikainen; kivikautinen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=912010016>

Kunta: Sastamala

Kohde: Hiukkasaari

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet; puolustusvarustukset

Ajoitus: kivikautinen; rautakautinen; varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=912010017>

Kunta: Sastamala

Kohde: Liekosaari

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=912010018>

Kunta: Sastamala

Kohde: Tyrväänkylä

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: esihistoriallinen; historiallinen; keskiaikainen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000011561>

363. Kautunharju 1 101344

Kunta: Ruovesi

Kohde: Kautunharju 1

Tyyppi: asuinpaikat
Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Mesoliittisen eli esikeraamisen kivikauden asuinpaikka, joka sijaitsee harjurinteessä Ancyliusjärvenä tunnetun Itämeren vaiheen aikaisen rantatörmän päällä. Aikoinaan rannan tuntumassa sijainnut asuinpaikka on nykyisin noin 20 metriä läheisen Ruoveden pintaa korkeammalla tasolla. Asuinpaikalta on löytöinä iskettyä kvartssia, palanutta luuta ja mahdollisen tulisijan jäänteet. Asuinpaikkaa ei ole tutkittu kaivauksin.

VARK-perustelut:

Harvinainen ja hyvin säilynyt Itämeren Ancyliusjärven aikaan ajoittuva mesoliittisen kivikauden asuinpaikka. Kohde kuuluu Pirkanmaan vanhimpien asuinpaikkojen joukkoon.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000004420>

364. Kokinpelto 101352

Kunta: Tampere
Kohde: Kokinpelto
Tyyppi: asuinpaikat
Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Neoliittisen kivikauden nuorakeraamisen kulttuurin asuinpaikka. Harvinainen sisämaassa sijaitseva asuinpaikka, jossa ei ole sekoittuneena muiden kulttuurivaiheiden löytöjä. Asuinpaikka sijaitsee hiekkapohjaisella harjanteella järven rannan läheisyydessä puron varrella.

VARK-perustelut:

Puhdas nuorakeraamisen kulttuurin asuinpaikka, jolla on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=837010014>

365. Kokkovuori 101315

Kunta: Lempäälä Pirkkala
Kohde: Kokkovuori
Tyyppi: kivirakenteet
Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Historiallisella Vesilahden ja Lempäälän pitäjien välisellä rajalla ja yhä voimassa olevalla kuntarajalla sijaitseva näyttävä rajamerkki. Paikalla on kiviröykkiö (halkaisija 4,5 m), jonka keskellä on pystypaasi (korkeus 1,1 m) jota ympäröi päällmansuuntia vastaavat viisarikivet (korkeus 30 cm).

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt historiallisen ajan pitäjien välinen rajamerkki, joka sijaitsee yhä kuntien välisellä rajalla.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000031459>

366. Kostianvirta 100493

Kunta: Pälkäne

Kohde: Kostianvirta

Tyyppi: puolustusvarustukset; tapahtumapaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Historiallisesti merkittävä Kostianvirran taistelupaikka, jossa Ruotsin joukot hävisivät Venäjän joukoille isonvihan alussa lokakuussa vuonna 1713. Matalina kuoppia ja juoksuhautoina näkyviä taisteluvarustuksia on säilyneenä virran molemmilla rannoilla.

VARK-perustelut:

Historiallisesti merkittävä 1700-luvun alun taistelupaikka, jossa on hyvin säilyneitä taisteluvarustuksia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=635000001>

367. Köpinsaari 101358

Kunta: Vesilahti

Kohde: Köpinsaari

Tyyppi: hautapaikat; kultti- ja tarinapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Yli kolmekymmentä hautaröykkiötä (pyöreitä ja soikeita, halkaisija 3–11 m, korkeus 20–60 cm) käsittävä rautakautinen kalmisto, jonka yhteydessä on myös kuppikivi. Muutaman tutkitun röykkiön löydöt ajoittuvat viikinkiaikaan. Löytöinä on kirves, miekanterä, palanutta luuta ja runsaasti saviastioiden paloja. Kohteeseen liittyy kansansuussa lappalaisiin liitettyä perimätietoa.

VARK-perustelut:

Laaja ja edustava rautakautinen sisämaan röykkiökalmisto, jonka yhteydessä on kuppikivi. Kohteessa on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=922010022>

368. Latikkalampi 101329

Kunta: Parkano

Kohde: Latikkalampi

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Hyvin säilynyt historiallisen ajan tervahauta (halkaisija 14 m, pitkä ränni) ja tervapirtin jäännös, jotka sijaitsevat soistuvan lammen lähistöllä. Tervapirtin jäännös on korsumainen kuoppa (laajuus 4 x 5 m, syvyys 50 cm), jonka kulmassa on kiukaan jäännös.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt ja edustava tervan valmistukseen liittyvä kohde.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000025413>

369. Laukon kartanon muinaisjäännökset 100421

VARK-alueen perustelu:

Alue muodostuu samassa maisemakokonaisuudessa sijaitsevista rautakauden kalmistoista ja sekä rautakauden että historiallisen ajan asuinpaikoista. Alueella on asutusjatkumo rautakaudelta historialliselle ajalle.

Kunta: Vesilahti

Kohde: Pajalahdenranta ja Riihimäki

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=922010009>

Kunta: Vesilahti

Kohde: Laukon puisto

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=922010010>

Kunta: Vesilahti

Kohde: Laukon kartano

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000001982>

Kunta: Vesilahti

Kohde: Pohdonsaari

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000028537>

Kunta: Vesilahti

Kohde: Laukko Engelska haka

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000028538>

Kunta: Vesilahti

Kohde: Laukko

Tyyppi: asuinpaikat; asuinpaikat; hautapaikat

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000031565>

370. Linnamäki 101357

Kunta: Vesilahti

Kohde: Linnamäki

Tyyppi: puolustusvarustukset

Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Tyypillinen rautakautinen muinaislinna, jonka laella on nähtävissä rauennutta vallia yhteensä noin 20–30 m matkalla. Lakialueella on 9 rökkiötä, jotka ovat mahdollisia kiukaiden jäännöksiä. Kaivauksissa on löydetty viikinkiaikaista esineistöä ja mahdollisesti kaksi asumuksen pohjaa.

VARK-perustelut:

Kohde on helposti hahmotettava tyypillinen linnamäki. Kohteessa on hyvin erottuvia rakenteita sekä rautakautisia löytöjä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=922010007>

371. Linnavuori eli Poikavuori 101379

Kunta: Kangasala

Kohde: Linnavuori eli Poikavuori

Tyyppi: puolustusvarustukset

Ajoitus: rautakautinen; rautakautinen ja/tai keskiaikainen

Lyhyt kohdekuvaus:

Rautakautinen ja mahdollisesti keskiaikainen linnavuori, jonka laella on kahdessa kohdassa kivirivit vallitusten jäänteinä. Mäeltä on esineistöä metallinilmainsinlöytöinä ruotokeihäänkärki eli niin sanottu ango, rautakuonaa, rautaveitsi ja kaksi hevosen jääkenkää eli viskaria.

VARK-perustelut:

Melko harvinainen kohdetyyppi, joka on kaikin puolin hyvin säilynyt. Kohde on tarkemmin tutkimaton ja sillä on paljon tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000036669>

372. Linnosaari 101356

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Linnosaari

Tyyppi: kivirakenteet; puolustusvarustukset

Ajoitus: keskiaikainen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Saaressa sijaitseva keskiaikainen muinaislinna, jonka laella on ollut kahden vallihaudan eristämä hirsirakenteinen puolustusvarustus (noin 24 x 40 m). Muinaislinna sijaitsee järven kapeikossa, jossa on runsaasti virtauksia. Muinaislinnan laella havaitut rökkiöt osoittautuivat uunirakenteiksi, jotka ovat liittyneet hirsirakennukseen (koko 3,5 x 8,5 m). Paikalta tehdyt löydöt (panssarinuolenkärkiä, arpakuutio, keihäänkärki) ja hiiltyneenä säilyneen hirsirakenteen radiohiiliajoitus ajoittavat kohteen keskiaikaiseksi. Paikalta on löydetty myös pala varhaismetallikautista tekstiilikeramiikkaa.

VARK-perustelut:

Merkittävä ja harvinainen sisämaassa sijaitseva keskiaikainen vallihaudoin varustettu muinaislinna.

Aiemmistä tutkimuksista huolimatta, kohteessa on vielä runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=908010014>

373. Liuksialan kappeli 101237

Kunta: Kangasala

Kohde: Liuksialan kappeli

Tyyppi: hautapaikat; kirkkorakenteet

Ajoitus: keskiaikainen; rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Rautakauden lopun ruumiskalmisto ja vanha kirkonpaikka, joka sijaitsee nykyisin Liuksialan kartanon yksityisellä hautausmaalla. Perimätiedon mukaan paikalla on sijainnut Kangasalan ensimmäinen kirkko, joka on mainittu myös 1600-luvun kartan selityksissä. Hautausmaan nykyisen kappelin paikalla sijaitti vielä 1920-luvulla raunioituneen kivisen sakariston jäänteet, jonka lattian alta tehtiin havaintoja ihmisluista. Sakariston vierellä on mahdollisesti sijainnut puukirkko. Kalmistoa ei ole tutkittu kaivauksin, mutta sieltä löydetty esineet ajoittuvat merovingi- ja viikinkiaikaan.

VARK-perustelut:

Liuksialan kartanon kulttuurimaisemassa nykyisellä yksityisellä hautausmaalla sijaitseva rautakauden lopun kalmisto ja 1600-lukua selvästi vanhempi kirkonpaikka ja hautausmaa muodostavat merkittävän kohteen, jolla on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=211010022>

374. Mustaniemi 101287

Kunta: Ruovesi

Kohde: Mustaniemi

Tyyppi: asuinpaikat
Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Tarkemmin ajoittamaton kivikautinen asuinpaikka, jolla sijaitsee matala nelisivuinen asumuspainanne (6 x 9 m) ja mahdollinen pienempi soikea asumuspainanne (3 x 6 m, syvyys 50 cm). Järven rannalla sijaitsevan asuinpaikan ympäristö on säilynyt lähes muuttumattomana asutuksen ajoista lähtien.

VARK-perustelut:

Koskemattomana säilynyt kivikautinen asuinpaikka, jolla on asumuspainanteita, on Pirkanmaalla hyvin harvinainen kohdetyyppi. Kohteella on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000024470>

375. Narvan maalinnoitus 101342

Kunta: Vesilahti
Kohde: Narvan maalinnoitus
Tyyppi: puolustusvarustukset
Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Venäläisten vuosina 1914–1915 rakennuttama linnoitus, jossa on kallioon louhittuja taistelu- ja yhdyshautoja miehistö- ja kalustosuojineen. Linnoitus toimi punaisten tukikohtana vuoden 1918 sisällissodassa.

VARK-perustelut:

Ensimmäisen maailmansodan aikainen venäläisten rakentama maalinnoitus, joka on osa Pietarin suojaksi rakennettua puolustusketjua. Kohde on hyvin säilynyt ja Pirkanmaalla melko harvinainen.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=922000001>

376. Nokian kappelinpaikka 101297

Kunta: Nokia
Kohde: Nokian kappelinpaikka
Tyyppi: kirkkorakenteet
Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen; rautakautinen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Nokia kartanon puistossa sijaitseva kartanon kivikappelin perustus (6,3 x 8,4 m). Kappeli on rakennettu todennäköisesti 1500-luvun alussa. Kappelin alta on löydetty 1200-luvun hirsisalvos- ja oksapunorakenteisen rakennuksen jäännöksiä (2 huonetta, laajuus 4 x 8 m) ja varhaismetallikauden asuinpaikan löytöjä. Lisäksi paikalla on kaiverruksia sisältävä pystyssä seisova laakakivi (niin sanottu Nokiankivi), joka on joko keskiaikainen hautamuistomerkki tai rajamerkki.

VARK-perustelut:

Monipuolinen ja merkittävä kohde, joonka rakenteissa ja löydöissä varhaisen rautakauden, keskiajan ja uudenajan alun kerrostumat ovat hyvin edustettuina.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000001956>

377. Oraniemi 101310

Kunta: Virrat

Kohde: Oraniemi

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: pronssikautinen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pronssikaudelle tai varhaismetallikaudelle ajoittuvia röykkiöitä ja kivistä koottuja hautarakenteita. Järven rannalla kallioisen niemen kärjessä sijaitsee yksi iso röykkiö (halkaisija 10 m, korkeus 1 m, koottu silmäkiven ympärille), kaksi kehämäistä kiveystä (halkaisija 5 m) ja kaksi matalaa epämääräisempää röykkiötä tai latomusta. Lisäksi paikalla on yksi pitkä kehämäinen latomus (pituus 4 m, leveys 1,5 m), jonka keskus on kivetön.

VARK-perustelut:

Ympäristöltään näyttävä ja hyvin säilynyt kohde, jolla on monipuolisia varhaismetallikaudelle ajoittuvia hautarakenteita. Kohteella on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=936010002>

378. Palho (Palho) 101343

Kunta: Vesilahti

Kohde: Palho (Palho)

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

1500-luvun maakirjoissa mainittu ja jo 1700-luvulla autioitunut kylätontti. Mäen laella ja rinteellä sijaitsevalla kohteella on nähtävissä talonperustuksia, kiukaanraunioita, kellarikuoppia ja neljä maansekaista röykkiötä (halkaisija noin 4 m). Alueella kasvaa tummatulikukkaa, joka 1600-lukua vanhempaan asutukseen liittyvä muinaistulokas.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt ja runsaasti rakenteita sisältävä keskiajalta periytyvä kylätontti, joka on autioitunut jo 1700-luvulla. Kohde on tutkimuksellisesti arvokas.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000002041>

379. Pappila 101249

Kunta: Pälkäne

Kohde: Pappila

Tyyppi: asuinpaikat; asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen; rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pälkäneen historiallisen Pappilan piha-alueella ja viereisellä pellolla sijaitseva myöhäisen rautakauden, keskiajan asuinpaikka ja nuoremman historiallisen ajan Pappila. Paikalta on löydetty jo 1700-luvun lopulla vanhan ja uuden pappilan purku- ja rakennustoissa myöhäiselle rautakaudelle ajoittua hopea-aarre.

VARK-perustelut:

Kohde edustaa alueelle hyvin tyyppillistä asutusjatkumoa rautakaudelta keskiajalle.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000003215>

380. Pappila 101265

Kunta: Pirkkala

Kohde: Pappila

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Myöhäiskeskiajalta periytyvän pappilan paikka autioitu 1800-luvun alkupuolella, kun pappilan paikka siirrettiin kauemmaksi rannasta. Kyseessä on kohdetyyppin hyvin säilynyt, ja siten harvinainen edustaja.

VARK-perustelut:

Historiallisesti merkittävä, kohdetyyppiltään ja säilyneisyydeltään melko harvinainen kohde.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000017273>

381. Pentti 101341

Kunta: Sastamala

Kohde: Pentti

Tyyppi: puolustusvarustukset

Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Jyrkkärinteisen kallion laella sijaitseva rautakautinen muinaislinna. Lakialueen kahdella loivalla sivulla on kivimuurit puolustusvarustusten jäänteinä (pituudet 16 m ja 30 m, leveys 1–3 m, korkeus 1 m). Lakialueella on havaittu tarhamaisia kiveyksiä.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt ja tyypillinen muinaislinna, joka sijaitsee rautakautisen asutuskeskittymän läheisyydessä Kokemäenjoen vesistöreitillä varrella.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=912010044>

382. Pikkusuon pyyntikulttuurin muinaisjäännökset 100345

VARK-alueen perustelu:

11 pyyntikuoppaan ryhmä ja varhaismetallikautinen asuinpaikka, joiden yhteys toisiinsa on todennäköinen.

Kunta: Akaa

Kohde: Taivallahti

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=864010011>

Kunta: Akaa

Kohde: Pikkusuo

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: esihistoriallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=864010012>

383. Pilkanniemi 101323

Kunta: Ruovesi

Kohde: Pilkanniemi

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Varhaismetallikautinen kolmen lapinraunion muodostama rökkiökalmisto. Lapinraunionit ovat kookkaita (halkaisija 9–10 m). Ne sijaitsevat kohdetyypille luonteenomaisesti järven rantakalliolla.

VARK-perustelut:

Näyttävä ja hyvin säilynyt kolmen varhaismetallikautisen lapinraunion kalmisto.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=702010006>

384. Pirunlinna 101242

Kunta: Lempäälä

Kohde: Pirunlinna

Tyyppi: löytöpaikat; puolustusvarustukset

Ajoitus: kivikautinen; rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Jyrkkäreunaisen mäen laella sijaitseva rautakautinen linnavuori on rakennettu louhikkoiseen maastoon. Kivivallit reunustavat lakialuetta sekä eteläreunalla että itä- ja länsipäädyissä. Portti aukkoja on kolme, yksi kullakin sivulla. Paikalla on myös siirtokivien muodostama luona ("pirunpesä"), jonka kaivauksissa on löydetty kahdeksan kivikautista piistä valmistettua nuolenkärkeä (ajoittuvat noin 4000–3000 eaa.).

VARK-perustelut:

Rautakautinen linnavuori, jonka selkeät kiviset vallitukset ovat ratkaisuiltaan omaleimaisia. Kohteen erikoislaatua lisää siirtolohkareiden muodostama luola, josta on löydetty neoliittisen kivikauden piistä nyrhimällä valmistettuja nuolenkärkiä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=418010014>

385. Pitkäkangas 101332

Kunta: Ylöjärvi

Kohde: Pitkäkangas

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Mesoliittisen eli esikeraamisen kivikauden asuinpaikka, joka sijaitsee korkean ja kapean harjun laella metsämaastossa. Pääosin hyvin säilynyt asuinpaikka on osin tuhoutunut hiekanotossa. Löytöjä (iskettyä kvartssia, palanutta luuta) on harjun lakitasanteelta noin 200 metrin matkalta. Asuinpaikka sijaitsee rantakorkeudella, joka viittaa asuinpaikan sijoittumiseen Ancylusjärvi-nimisen Itämeren altaan varhaisvaiheen rannan tuntumaan.

VARK-perustelut:

Harvinainen sisämaassa sijaitseva mesoliittisen kivikauden asuinpaikka, joka on todennäköisenä asutusaikana ollut Itämeren altaan rannan tuntumassa. Kohteella on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=303010018>

386. Pyhänpää 101322

Kunta: Kuhmoinen

Kohde: Pyhänpää

Tyyppi: taide, muistomerkit

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Päijänteen rannalla sijaitseva neoliittisen kivikauden kalliomaalaus. Jyrkässä veteen tippuvassa kalliossa on maalauksia kahdessa kohtaa. Molempien edustalla on kalliotasanteet. Pohjoisemman maalauksen kuva-aiheet ovat sekoittuneet tunnistamattomiksi. Eteläinen maalaus on hyvin säilynyt ja kuva-aiheiltaan monipuolinen. Siinä on kuvattuna hirvi, venekuvioita, ihmisiä (tikku-ukkoja) ja kookas ruksi tiiviinä ryhmänä.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt ja monipuolinen kivikautinen kalliomaalaus, joka sijaitsee tyypillisesti veteen pystysuoraan tippuvassa kalliossa. Kohde on maisemallisesti yksi Suomen hienoimpia kalliomaalausympäristöjä, jossa kalliomaalausten maisemallinen merkitys on helposti ymmärrettävissä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=291010014>

387. Pyhäsuon tervahaudat 100411

VARK-alueen perustelu:

Toisiaan lähellä sijaitsevien historiallisen ajan elinkeinohistoriallisten kohteiden toiminnallinen kokonaisuus.

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Pyhäsuo 1–3

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000023138>

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Pyhäsuo 5

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000023142>

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Pyhäsuo 6

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000023143>

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Pyhäsuo 7

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000023144>

388. Pyörökoski 101289

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Pyörökoski

Tyyppi: kivrakenteet; taide, muistomerkit

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Historiallinen rajamerkki, joka on sekä entisten Säaksmäen, Lempäälän, Kangasalan ja Pälkäneen pitäjien yhteinen rajapiste että vanha maakuntien rajapaikka. Pyörökoski mainitaan ensimmäisen kerran

rajapaikkana vuonna 1510. Rajamerkki on kivilatomus (2 x 2 m, korkeus 50 cm), jonka keskellä pystykivi (korkeus 50 cm, paksuus 15 cm). Pystikiven pohjoissivulle on hakattuna "184". Nykyisin rajamerkki ei ole enää kuntien rajalla.

VARK-perustelut:

Vanha pitäjien ja maakuntien välinen rajamerkki, joka on hyvin säilyneenä hyvä esimerkki tällaisesta rajamerkestä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000032021>

389. Päijälän Linnavuori 101240

Kunta: Kuhmoinen

Kohde: Päijälän Linnavuori

Tyyppi: puolustusvarustukset

Ajoitus: keskiaikainen; rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Myöhäiselle rautakaudelle ja keskiajan alkuun ajoittuva linnavuori sijaitsee kahden järven välissä korkean, jyrkkärinteinen ja metsäinen kallion laella. Paikalla on matala sammaloitunut vallin jäännös (pituus 40 m, leveys 1,5–2 m, korkeus noin 1 m), joka kulkee lakialueen (100 x 80 m) loivaa reunaa pitkin. Lakialueelta on löydetty 19 matalaa rökkiötä (soikeita ja neliskulmaisia, halkaisija 1,5–2 m), jotka paljastuivat tutkimuksissa rakennusten rauenneiksi kiukaiksi. Paikalta on löydetty runsaasti esineitä (muun muassa keihäänkärkiä, nuolenkärkiä, veitsiä, kirveitä, solkia, rannerenkaita, ketjunjakajia, tulusrauta, pärepihtejä, kuparikattilan paloja).

VARK-perustelut:

Poikkeuksellisen näyttävä linna vuori, joka hallitsee alueensa maisemaa. Laajasti tutkittu linnavuori kertoo esihistoriallisen ajan lopun ja historiallisen ajan alun yhteiskunnan järjestyneisyydestä ja aikojen levottomuudesta.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=291010007>

390. Päivääniemi 101274

Kunta: Lempäälä

Kohde: Päivääniemi

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Rautakautinen rökkiökalmisto, johon kuuluu noin 130 kiven- ja maansekaista rökkiötä tai matalaa kiveystä. Rökkiöstä noin 50 on rakenteeltaan silmäkivellisiä. Kansainvaellusajalta saakka käytössä olleen kalmiston runsaimmat löydöt ajoittuvat merovingiajalle (600–800 jaa.). Pieni osa esineistöstä ajoittuu myöhäiselle rautakaudelle viikinki- ja ristiretkiaikaan.

VARK-perustelut:

Laaja rautakautinen rökkiökalmisto on tunnettu jo 1700-luvulta saakka. Se on rakenteiden, pitkän käyttö- ja tutkimushistorian sekä laajuuden ansiosta erityislaatuinen ja poikkeuksellisen arvokas sisämaan rökkiökalmisto.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=418010001>

391. Pärrinkoski 101252

Kunta: Tampere

Kohde: Pärrinkoski

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pirkanmaan vanhimpia myllynpaikkoja, jonka vanhimmat historialliset maininnat ovat vuodelta 1585.

Myllynpaikka on ollut käytössä 1900-luvun alkuun. Alueella on nähtävissä kaksi myllyn kivijalkaa, myllyn kanava ja yhden kivisillan jäännös sekä muita rakenteita (kiviperustus, kivipenger ja kaksi betonipatoa).

VARK-perustelut:

Rakenteilta ympäristöltään hyvin säilynyt ja pitkään käytetty historiallisen ajan myllypaikka.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000019472>

392. Rapolan muinaisjäännökset 100396

VARK-alueen perustelu:

Laaja ja yhtenäinen rautakauden ja keskiajan kohteiden toiminnallinen kokonaisuus, johon kuuluu linnavuori, asutusta, kalmistoja, kuppikiviä ja muinaispelto. Alue ja sen kohteet ovat poikkeuksellisen monipuolisia.

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Rapola

Tyyppi: asuinpaikat; hautapaikat; kivrakenteet; kultti- ja tarinapaikat; puolustusvarustukset; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: keskiaikainen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=908010001>

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Vanha-Annala

Tyyppi: asuinpaikat; kivrakenteet

Ajoitus: keskiaikainen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=908010036>

393. Rauniokirkko 101350

Kunta: Pälkäne
Kohde: Rauniokirkko
Tyyppi: kirkkorakenteet
Ajoitus: keskiaikainen; rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Noin vuonna 1500 rakennettu kirkko jäi pois käytöstä 1800-luvulla ja raunioitui lopullisesti sen katon romahdettua 1890-luvulla. Paikalta on toiminut kristillinen hautausmaa jo ennen kivikirkon rakentamista. Kaiken kaikkiaan hautaukset ajoittuvat 1200-luvulta vuoteen 1822, jolloin alueen hautauskäyttö päättyi. Vanhimmat alueelta tehdyt löydöt ajoittuvat rautakauden lopulle. Hautauksissa on mukana myös arkkuihin poltettuja vainajia.

VARK-perustelut:

Keskiaikainen rauniokirkko, jonka alueella on kristillisen hautausmaan jatkumo 1200-luvulta 1820-luvulle. Harvinainen kohde on hyvin säilynyt ja sillä on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=635000002>

394. Rautajoki 101324

Kunta: Sastamala
Kohde: Rautajoki
Tyyppi: asuinpaikat; hautapaikat
Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Merovingi- ja viikinkiajalle ajoittuva rautakautinen polttokenttäkalmisto ja asuinpaikka, jonka vierellä sijaitsevassa peltosaarekkeessa on lisäksi maansekainen kiviröykkiö. Kalmistosta on löytöinä palaneen luun lisäksi muun muassa pronssisia tasavarsi- ja kupurasolkia, lasimassahelmiä ja saviastian paloja. Asuinpaikalta on löydetty myös raudanpelkistysuuni.

VARK-perustelut:

Monipuolinen, keskiselle ja nuoremmalle rautakaudelle ajoittuva kalmisto- ja asuinpaikkakohde. Kohteella on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=912010004>

395. Reuharinniemi 101261

Kunta: Tampere
Kohde: Reuharinniemi
Tyyppi: asuinpaikat; hautapaikat
Ajoitus: kivikautinen; rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kaksi lapinrauniota (halkaisijat 6 m ja 8 m, korkeus 0,5–0,7 m), jotka sijaitsevat järveen työntyvän niemen kärjessä. Isompi lapinraunio on tutkittu ja ajoitettu rautakauden loppupuolelle. Sen sisältä löydettiin kaksi sisäkehää, joissa täysin maatuneet ruumishautaukset ovat todennäköisesti sijainneet. Osa raunion pohjalta löydetyistä kvartsilöydöistä ja saviastian paloista liittyy vanhempaan röykkiön alle jääneeseen neoliittisen kivikauden asuinpaikkaan.

VARK-perustelut:

Hyvin säilyneet ja tutkimuksellisesti arvokkaat lapinrauniot, jotka sijaitsevat maisemallisesti ja ympäristöllisesti hienolla alueella.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=837010003>

396. Rikalan kanava 101371

Kunta: Lempäälä

Kohde: Rikalan kanava

Tyyppi: kulkuväylät

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Ruotsin vallan aikana vuosina 1778–1797 käynnissä ollut, mutta lopulta keskeneräiseksi jäänyt kanavan rakennushanke. Kyseessä on ainoa Ruotsin vallan aikana toteuttamisen asteelle edennyt sulkukanavahanke Suomessa. Työmaan rakennukset purettiin ja myytiin työmaan sulkeuduttua.

VARK-perustelut:

Kanavahistorialle merkittävä kohde.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000001953>

397. Ristivuori 101312

Kunta: Sastamala

Kohde: Ristivuori

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja mesoliittisen eli esikeraamisen kivikauden asuinpaikka. Osin pellolla ja osin metsässä sijaitseva kohde on sijainnut asutusvaiheen aikana todennäköisesti meren rannalla. Löytöjä on muinaisen rannan tuntumasta noin 300 metrin matkalta.

VARK-perustelut:

Laaja mesoliittisen kivikauden asuinpaikka, jolla on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000002357>

398. Roismalan Ristimäki 101340

Kunta: Sastamala
Kohde: Roismalan Ristimäki
Tyyppi: kivirakenteet
Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja nuoremmalle roomalaisajalle, kansainvaellusajalle ja merovingiajalle ajoittuva rautakautinen röykkiökalmisto. Usein kookkaiden maakivien ympärille kasatut maansekaiset röykkiöt (yhteensä noin 75 kpl) sijaitsevat kahtena ryhmänä asuttujen talojen pihapiireissä. Röykkiöihin tehdyistä polttohaudoista on löydetty aseita (miekkoja, keihäänkärkiä, kilvenkupuroita) ja koruja (solkia, lasimassahelmiä).

VARK-perustelut:

Merkittävä ja laaja vanhemman rautakauden lopulle ja keskiselle rautakaudelle ajoittuva röykkiökalmisto, joka on suhteellisen hyvin säilynyt. Kohteella on poikkeuksellisen runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=912010002>

399. Salminkallio 101333

Kunta: Pälkäne
Kohde: Salminkallio
Tyyppi: taide, muistomerkit
Ajoitus: kivikautinen; pronssikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Neoliittiselle kivikaudelle ajoittuva kalliomaalaus sijaitsee jyrkän kallio alaosassa noin 6 metriä nykyisen järven pinnan yläpuolella. Kuvakentässä (leveys noin 2 m) on ihmishahmoja, joista yhdellä on kädessä käärmettä muistuttava kulmaviiva, ja vaikeasti tulkittavia levinneen värin alueita.

VARK-perustelut:

Pirkanmaan toinen tunnettu kalliomaalaus, joka sijaitsee kohdetyypille ominaisesti ympäristöltään vaikuttavassa paikassa.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=439010028>

400. Sarsan asuinpaikat 100036

VARK-alueen perustelu:

Laaja ja monipuolinen neoliittisen kivikauden ja varhaismetallikauden asuinpaikka-alue, jonka löydöissä on edustettuna kaikki alueella tavatut saviastiatyypit aivan keraamisen kivikauden alusta rautakauden alkupuolelle. Pronssikautisen tekstiilikeramiikan läntisin muunnos on nimetty alueen löytöjen mukaan Sarsan keramiikaksi.

Kunta: Kangasala
Kohde: Pohtiolampi ja Tiilitehdas
Tyyppi: asuinpaikat; asuinpaikat
Ajoitus: kivikautinen; pronssikautinen; varhaismetallikautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=211010004>

Kunta: Kangasala
Kohde: Sepänjärvi 1
Tyyppi: asuinpaikat
Ajoitus: kivikautinen; pronssikautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=211010006>

401. Sastamalan kirkon niemen VARK-alue 100424

VARK-alueen perustelu:

Sastamalan kirkkomaan ja sen ympäristön rautakautiset ja historiallisen ajan muinaisjäännökset muodostavat sekä topografisesti että arkeologisesti selkeän ja erittäin arvokkaan kokonaisuuden.

Kunta: Sastamala
Kohde: Sastamalan vanha kirkko I
Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet
Ajoitus: rautakautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=912010025>

Kunta: Sastamala
Kohde: Sastamalan vanha kirkko II
Tyyppi: kivirakenteet
Ajoitus: rautakautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=912010026>

Kunta: Sastamala
Kohde: Sastamalan vanha kirkko III
Tyyppi: hautapaikat
Ajoitus: rautakautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=912010056>

Kunta: Sastamala
Kohde: Tapulinmäki
Tyyppi: hautapaikat
Ajoitus: rautakautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=912010057>

Kunta: Sastamala
Kohde: Sastamalan kirkko
Tyyppi: kirkkorakenteet
Ajoitus: keskiaikainen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000014808>

402. Taka-Saari 101339

Kunta: Valkeakoski
Kohde: Taka-Saari
Tyyppi: hautapaikat; kultti- ja tarinapaikat
Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Rautakautinen röykkiökalmisto sijaitsee entisellä saarella, joka on nykyisin alavien peltojen ympäröimä kivikkoinen mäki. Kalmistossa on 26 kiven- ja maansekaista röykkiötä, jotka on kasattu usein maakivien yhteyteen. Pääosa soikeista röykkiöistä on halkaisijaltaan 5–9 metriä (suurimpien halkaisija 15 m luokkaa) ja korkeudeltaan alle 1 metrin (korkeimmat 1,5 m). Kalmistossa on kuusi kuppikiveä, joista kolme sijaitsee fyysisesti röykkiössä. Yhdessä kuppikivessä on noin 30 kuppia, muissa 1–3 kuppia. Kalmisto jatkuu tien toiselle puolelle Etu-Saari nimisenä muinaisjäännöskohteena, joka ajoittuu kaivauslöytöjen perusteella merovingi- ja viikinkiaikaan.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt ja laaja kuppikiviä sisältävä röykkiökalmisto, joka on osa jo muilta osin tutkittua rautakautista kalmistoa. Hyvin säilyneellä kohteella on runsaasti tutkimuspotentiaalia. Kohteen ympäristö tukee sen ymmärtämistä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=908010009>

403. Toppolanmäki 101354

Kunta: Valkeakoski
Kohde: Toppolanmäki
Tyyppi: hautapaikat
Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Ristiretkiaikainen järvien välisellä kannaksella sijaitseva ruumiskalmisto, joka on osin tuhoutunut hiekanotossa. Sen säilyneistä maanpinnalle näkyvistä hautapainanteista (23 kpl) on 15 tutkittu kaivauksin. Kalmiston hautauksissa on sekä esineellisiä että esineettömiä oletettavasti kristillisiä hautoja. Haudoissa on mielenkiintoisia piirteitä. Monissa haudoissa on useita vainajia, ja yhdessä ruumishaudassa on puuastiassa hautaan asettuja poltettuja luita. Joissain haudoissa on haudan päälle asetettuja kiviä ja hauta-arkun läpi iskettyjä keihäänkärkiä ja miekan säilä. Hautausten luista on saatu eristettyä vainajien perimä (DNA).

VARK-perustelut:

Merkittävä ristiretkiaikainen ruumiskalmisto, jonka hautauksissa on pakanallisten ja kristillisten hautausten lisäksi poikkeuksellisia yksityiskohtia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=908010003>

404. Torittu 101314

Kunta: Lempäälä

Kohde: Torittu

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kaskialue, jolta on kartoitettu 28 kaskiröykkiötä (halkaisija 1,5–2,5 m, korkeus noin 50 cm) ja kolme nauriskuopiaksi tulkittua maakuoppaa (1,5–3 m kanttiinsa, syvyys 50 cm). 1600-luvun kartassa alue on kasvanut kauttaaltaan nuorta koivumetsää, mikä viittaa kaskialueeseen. Kaskialue ajoittuu todennäköisesti historialliselle ajalle.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt ja todennäköisesti pitkään käytetty kaskiviljelyalue, joka ajoittuu ainakin historialliselle ajalle.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000009747>

405. Tottijärven kartano 101359

Kunta: Nokia

Kohde: Tottijärven kartano

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen

Lyhyt kohdekuvaus:

Vuoden 1918 tuhopolton jälkeen autioitunut kartanonpaikka. Ensimmäisen historialliset maininnat kartanosta ovat 1400-luvun alusta, ja kartanon rakennuskanta on kuvattuna vuoden 1773 tiluskartassa. Paikalla on säilynyt luonnonkivestä tehtyjä kivijalkoja, uuninperustuksia, kivikellarin jäänteet ja kiviroykkiö. Kohdetta ei ole tutkittu kaivauksin.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt autioitunut kartanonpaikka, jonka historia ulottuu keskiajalta 1900-luvulle. Historiallisesti merkittävä kohde, jolla on runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000006697>

406. Tursiannotko 101293

Kunta: Pirkkala

Kohde: Tursiannotko

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet; kultti- ja tarinapaikat

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen; kivikautinen; rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Tursiannotkon-Pirkkalankylän esihistoriallinen ja historiallinen asuinpaikka on hyvin laaja. Sen keskeinen ja

runsaslöytöisin osa sijaitsee Kotolahden koillispuolella, Anian rantatien eli vanhan Hiidentien molemmin puolin, vanhalla pellolla ja kylän vanhalla tonttimaalla, osin pihapiireissä. Kohteessa on sekä rautakautista ja keskiaikaista asuinpaikkakerrostumaa että vähemmän kivikautisia löytöjä.

VARK-perustelut:

Valtakunnallisesti erittäin merkittävä kohde, joka tarjoaa monipuolisia aineistoja asutuksen kehityksen ja ihmistoiminnan tapojen tutkimukselle ja ymmärtämiselle. Kohteessa on todettu löytöjä ja kerrostumia kivikaudelta historialliselle ajalle. Tehdyt löydöt ovat hyvin säilyneitä myös orgaanisen materiaalin osalta. Erityisesti luuaineiston määrä ja säilyneisyys on poikkeuksellista.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=604010015>

407. Turtola (Messukylä) 101363

Kunta: Tampere

Kohde: Turtola (Messukylä)

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen

Lyhyt kohdekuvaus:

Yksi Tampereen ympäristön suurimmista keskiaikaisista kylistä (1500-luvulla 26 taloa, 1600-luvulla 15 taloa), joka tunnetaan historiallisista lähteistä 1400-luvulta alkaen. 1600-luvun kartan kuvaama suurempi tonttimaa on nykyisin autiona, ja sen tutkimuksissa on löydetty kaksi historiallisella ajalla ajoittuvaa talonpaikkaa, liesirakenteita, hirsisalvottu kaivo ja kylmämuurattu kivikellari (1500–1700-luvut) sekä ajoitukseltaan vaihtelevia pieniä hiilen- ja noensekaisten kerrosten täyttämiä kuoppajäänteitä. Vanhimmat löydöt ja radiohiiliajoitukset osoittavat, että asutus paikalla on alkanut mahdollisesti jo rautakauden lopulla.

VARK-perustelut:

Autioitunut kylätontti on viimeinen kohtuullisen hyvin säilynyt keskiaikainen kylänpaikka Tampereella. Sen asutus on saattanut alkaa jo rautakauden lopulla. Kohteella on – osin sen harvinaisuuden takia – poikkeuksellisen paljon tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000019047>

408. Urjalankylän muinaisjäännökset 100090

VARK-alueen perustelu:

Urjalankylän rautakaudelta keskiajan kautta historialliselle ajalle ajoittuva kohdekokonaisuus, jossa on laaja rautakauden ja keskiajan asuinpaikka, kuppikiviä ja hylätty keskiajalle periytyvä kirkonpaikka.

Kunta: Urjala

Kohde: Häihälä 2

Tyyppi: kultti- ja tarinapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=887010035>

Kunta: Urjala
Kohde: Urjalan kivisakaristo
Tyyppi: kirkkorakenteet
Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000014959>

Kunta: Urjala
Kohde: Urjalankylä
Tyyppi: asuinpaikat; kulkuväylät
Ajoitus: esihistoriallinen; historiallinen; keskiaikainen; kivikautinen; rautakautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000030998>

409. Vanha kalkkikaivos 101263

Kunta: Pälkäne
Kohde: Vanha kalkkikaivos
Tyyppi: raaka-aineen hankintapaikat
Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Historiallinen kalkkikivikaivos, josta nähtävissä 2–3 m korkeita louhittuja kallioseinämiä ja kaksi ramppia. Vanhimmat maininnat kohteesta on 1700-luvulta, mutta perimätiedon mukaan paikalta on louhittu kalkkia jo Hämeen linnan rakentamiseen.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt historiallisen ajan kalkkikivilouhos, joka on harvinainen kohdetyyppi.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000002653>

410. Wehuvarpeen kestikievari 101270

Kunta: Ikaalinen
Kohde: Wehuvarpeen kestikievari
Tyyppi: asuinpaikat; työ- ja valmistuspaikat
Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kestikievari perustettiin historiallisen Kyrönkankaantien varrelle todennäköisesti 1700-luvulla. Alueella sijaitsee kolme tulisijan jäännöstä ja suurista luonnonkivistä rakennetun kaivon tai kivetyn lähteen jäännös. Historiallisten lähteiden perusteella paikalla on ollut asutusta ainakin 1500-luvulta alkaen. Viimeistään 1900-luvun alusta saakka autioituneena olleessa kohteessa sijaitsee myös maakunnallisesti arvokas perinnebiotooppi.

VARK-perustelut:

Harvinainen kohdetyyppi, jossa yhdistyy historiallinen maaseutuasutus ja tien varteen syntynyt kestikievari.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000031194>

411. Vihattula 101311

Kunta: Sastamala

Kohde: Vihattula

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen

Lyhyt kohdekuvaus:

Poikkeuksellisen hyvin säilynyt keskiajalta periytyvä historiallisen ajan kylätontti, joka on autioitunut 1700-luvun jälkeen. Kedolla sijaitsevalla kyläpaikalla on nähtävissä rakennusten ja kiukaiden jäännöksiä matalina kivikasoina.

VARK-perustelut:

Poikkeuksellisen hieno arkeologisesti täysin ehjänä säilynyt kyläpaikka. Kedolla sijaitseva kyläpaikka rajautuu yhä vanhoihin järvenrantapeltoihin. Se on Pirkanmaan alueen historiallisen ajan asuinympäristöjen merkittävä edustaja.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000002031>

412. Viikin säteri 101248

Kunta: Nokia

Kohde: Viikin säteri

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen

Lyhyt kohdekuvaus:

1800-luvulla autioitunut keskiaikaisen säterin paikka sijaitsee Pyhäjärveen pistävän niemen kärjessä. Alue on nykyisin pääosin peltona. Autioituneeseen asutukseen liittyviä kivrakenteita on löydetty pellon ja rantatörmän väliseltä hyvin säilyneeltä kaistaleelta.

VARK-perustelut:

Historiallisesti merkittävä kartano, jonka alue on säästynyt peltoviljelyä lukuun ottamatta myöhemmältä 1900-luvun maankäytöltä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000001961>

413. Visavuori 101355

Kunta: Valkeakoski

Kohde: Visavuori

Tyyppi: hautapaikat

Ajoitus: pronssikautinen; rautakautinen; varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kaksi lapinrauniota sijaitsevat Visavuoren ateljeerakennuksen vierellä, järvelle työntyvän niemen rantakalliolla. Kookkaampi lapinraunio (10 x 11 m, korkeus 40 cm) on hyvin säilynyt, mutta pienemmästä (halkaisija 5 m) on oletettavasti jäljellä vain pohjakiveys. Tarkemmin tutkimattomat rauniot ajoittuvat todennäköisesti pronssikaudelle tai vanhemmalle rautakaudelle.

VARK-perustelut:

Kaksi lapinrauniota, jotka sijaitsevat kohdetyypille ominaisesti näyttävällä paikalla järvenrantakalliolla.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=908010007>

414. Vuolleniemi 101370

Kunta: Mänttä-Vilppula

Kohde: Vuolleniemi

Tyyppi: asuinpaikat; asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen; kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Niemen kärjessä kapean salmen rannalla sijaitsee sekä pienialainen ja tarkemmin ajoittamaton kivikautinen asuinpaikka että 1800-luvun torpanpaikka, johon liittyy viljelys- ja raivausröykkiöitä.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt kivikautinen asuinpaikka ja 1800-luvun torpanpaikka, jonka sijainti kuvastaa hyvin kivikauden asutukselle tyypillistä hakeutumista pyynnin kannalta suotuisiin salmiin ja hiekkapohjaiselle maalle.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=506010007>

415. Vuorainen 101257

Kunta: Sastamala

Kohde: Vuorainen

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Keskiajalta periytyvä historiallisen ajan kylätontti, joka on autioitunut jo 1700-luvun alkupuolella ennen alueella toteutettua isojakoa. Kohde sijaitsee 1990-luvun lopulla metsitetyllä hakamaalla, jossa luontaisten kiven ja maansekaisen moreenikumpareiden ympäristöstä on löydetty luonnonkivisen kellarin raunio (halkaisija 6 m), mahdollisia rakennusten perusteita, kulttuurikerroksia ja 1980-luvun kaivauksissa keskiajan maaseutukohteelle tyypillistä niukkaa löytöaineistoa.

VARK-perustelut:

Historian ja arkeologian tietojen perusteella varhaisessa vaiheessa jo 1700-luvun alkupuolella autioitunut kyläpaikka. Ennen isojakoa tapahtunut autioituminen lisää kohteen merkittävyyttä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=493010003>

416. Ylämäen kipinäaidat 100221

VARK-alueen perustelu:

Kaksi 1870-luvulla valmistuneen ja sittemmin käytöstä pois jääneen Hämeenlinna-Tampere -junaratalinjan kipinäaitaa.

Kunta: Lempäälä

Kohde: Ylämäen kipinäaita 1

Tyyppi: kulkuväylät

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000019920>

Kunta: Lempäälä

Kohde: Ylämäen kipinäaita 2

Tyyppi: kulkuväylät

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000019921>